

ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASINDA ÜCRETLİ VE İŞVERENLERİN SORUMLULUĞU*

İmdat Türkay¹

¹ORCID ID: [orcid.org/ 0000-0003-3596-0872](https://orcid.org/0000-0003-3596-0872)

ÖZ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda yer alan ve tam mükellef gerçek kişilerin elde ettiği ücret gelirlerine uygulanan asgarî geçim indirimi uygulaması 2008 yılından bu yana uygulanmaktadır. Asgari geçim indirimi uygulamasından ücret geliri tevkif suretiyle vergiye tabi tutulan ücretliler ile tevkifata tabi tutulmadığı için yıllık beyanname veren ücretliler yararlanmaktadır. Asgari geçim indirimi tutarı, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan asgarî ücretin yıllık brüt tutarına ücretlinin kendisi, eşi ve çocuklarının durumu dikkate alınarak belirlenen oranların uygulanmasıyla bulunan tutarın, gelir vergisi tarifesi- ninin birinci gelir dilimine karşılık gelen oranla çarpımı sonucu yıllık ve aylık olarak hesaplanmaktadır. İşverenler tarafından hesaplanan asgari geçim indirimi tutarı, çalışanlara ödenen aylık ücret tutarı üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle ücretliye ödenmekte ve bu tutarlar işverenler tarafından muhtasar beyanname- de tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilmektedir. Sistemin doğru işleyebilmesi, ücretli ve işverenlerin yasal düzenlemeler doğrultusunda sorumluluklarını yerine getirmesine bağlı bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ücretli, asgari geçim indirimi, asgari geçim indiriminin hesaplanması, haksız ödenen asgari geçim indirimi.

* Bu yazıda yapılan açıklamalar, tamamıyla yazarına ait olup hiçbir şekilde yazarın çalıştığı kurumunu bağlamaz, kurumunun görüşü olarak kullanılamaz ve değerlendirilemez.

¹ Gelir İdaresi Grup Başkanı, Ankara /Türkiye

E-posta: iturkay@gelirler.gov.tr

RESPONSIBILITY OF WAGEWORKER AND EMPLOYER IN MINIMUM LIVING ALLOWANCE IMPLEMENTATION

İmdat Türkay

ABSTRACT

The minimum living allowance application in the Income Tax Law No.193 and applied to wage income obtained by real persons with fully responsible has been applied since 2008. The wage income from the minimum living allowance application is utilized by taxpayers who are subject to tax and those who submit annual returns because they are not subject to withholding. The minimum living allowance amount is calculated on the basis of the annual gross amount of the minimum wage applicable at the beginning of the calendar year in which the wage is obtained as a result of the multiplication of the income tax tariff corresponding to the first income slice by applying the rates determined by considering the status of the wageworker and his/her family. The minimum living allowance amount calculated by the employers is paid to the wage by deducting the income tax calculated over the monthly wage amount paid to the employees. In addition, these amounts are deducted from the total of the taxes offset by withholding in the withholding tax return by the employers. The proper functioning of the system depends on fulfilling responsibilities of wageworker and employers in accordance with the legal regulations.

Keywords: *Wageworker, minimum living allowance, calculation of minimum living allowance, unfairly paid minimum living allowance*

Giriş

5615 sayılı Kanunla (T.C. Yasalar, 2007) 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun (T.C. Yasalar, 1961) 32 nci maddesinde yapılan düzenleme ile ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde “Asgari geçim indirimi” sistemi getirilmiştir. Türk Vergi Sistemine 2008 yılında dahil edilen ve sadece tam mükellef gerçek kişi ücretlilerin yararlanabildiği asgari geçim indirimi uygulaması, vergi hukukunda önemli kuramlardan biri olan “ayırma kuramı” gereğince Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu ve çağdaş vergi kanunlarının çoğunda yer alan ve mükellefin medeni halini de vergileme yönünden dikkate alan bir sistem olarak onbir yıldır uygulanmaya devam etmektedir. Bu çalışmada; kamu veya özel sektörde çalışan milyonlarca ücretliyi ve onları istihdam eden işverenleri çok yakından ilgilendiren asgari geçim indirimi uygulamasının usul ve esasları, ücretlilerin ve işverenlerin sorumlulukları ile haksız alınan asgari geçim indirimi tutarının çalışanlardan geri alınması ve işverenler tarafından çalışanlara ödenmediği halde muhtasar beyannamede fazla yapılan mahsupların geri alınması gibi temel konular incelenecektir.

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasının Usul Ve Esasları

Asgari Geçim İndirimine İlişkin Yasal Düzenleme

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 32 nci maddesinde yer alan hükme göre;

- Ücretin gerçek usûlde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanır. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için %50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için %7,5, üçüncü çocuk için %10, diğer çocuklar için %5'idir.
- Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgarî geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103 üncü madde-deki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz.

- İndirimin uygulamasında "çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, "eş" tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.
- İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.
- Net ücretleri, bu Kanunun 103 üncü maddesinde yazılı tarife nedeniyle bu maddedeki esaslara göre sadece kendisi için asgarî geçim indirimi hesaplanan asgarî ücretlilere, içinde bulunulan yılın Ocak ayına ilişkin ödenen net ücretin (ilgili yılda geçerli asgarî ücretin dönemsel olarak farklı tutarlarda belirlenmiş olması halinde, yeni asgarî ücretin geçerli olduğu aylar için artışın uygulandığı ilk aydaki ücret üzerinden Kanunun 103 üncü maddesinde yer alan tarifenin ilk dilimindeki oran baz alınarak hesaplanan net ücretin) altında kalanlara, bu tutar ile bu tutarın altında kaldığı aylara ilişkin olarak aylık hesaplanan net ücreti arasındaki fark tutar, ücretlinin asgarî geçim indirimine ayrıca ilave edilir. Bu fıkrada geçen net ücret, yasal kesintiler sonrası ücret tutarına asgarî geçim indiriminin ilavesi sonucu oluşan ücreti ifade eder.
- Ücretlerin vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra, varsa teşvik amaçlı diğer indirim ve istisnalar dikkate alınır.
- Cumhurbaşkanı, indirim konusu yapılacak toplam tutarın asgarî ücretin yıllık brüt tutarını aşmaması şartıyla ikinci fıkrada belirtilen asgarî geçim indirimi oranlarını artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye yetkilidir.

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasına İlişkin İdari Düzenlemeler

Asgari geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlara ilişkin usûl ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 265 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2007) açıklanmıştır. Daha sonra, 5084 sayılı Kanun kapsamında gelir vergisi stopajı

teşvikinden yararlanan işverenlerce istihdam edilen ücretlilerin asgari geçim indirimi karşısındaki durumuna ilişkin açıklamalar 267 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2008) yapılmıştır. Daha sonra, 272 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2009), gelir vergisi stopajı teşviki öngörülen yerlerde ücretli olarak çalışan işçilerin ücret gelirleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, asgari geçim indirimi mahsubunun yapılması ve bu mahsup uygulandıktan sonra da ilgili kanunlarda yer alan teşvik amaçlı indirim ve istisnaların uygulamasına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. İlave asgari geçim indirimi uygulamasına ilişkin olarak GVK'nın geçici 86 ncı maddesine eklenen hükümlerle ilgili gerekli açıklamalar ise 294 seri no.lu GV Genel Tebliğinde (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2016) yapılmıştır. Son olarak çalışanların asgari ücretinde artan oranlı vergi tarifesi nedeniyle oluşacak gelir kaybının asgari geçim indirimi olarak ödenmek suretiyle telafi edilmesine yönelik GVK'nın 32 nci maddesinde yapılan düzenleme hakkında ise 303 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2018) açıklamalar yapılmıştır.

Asgari Geçim İndiriminden Yararlanacak Ücretliler

Gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde eden ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün bulunmaktadır. GVK'nın 64 üncü maddesinde belirtilen "diğer ücretlilerin" elde ettikleri ücretler, gerçek usulde vergilendirilmediğinden, asgari geçim indiriminden yararlanamazlar. Bu sistemden gerçek usulde vergilenmiş ücret geliri olan tam mükellef gerçek kişiler (dar mükellefler hariç) yararlanabilmekte olup tam mükellef gerçek kişinin Türk veya yabancı uyruklu olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Buna göre özetlemek gerekirse asgari geçim indiriminden (www.gib.gov.tr, 2019);

- *Ücretleri gerçek usulde vergilendirilen tam mükellef gerçek kişiler (Diğer bir ifade ile ücretleri tevkif suretiyle vergilendirilen tam mükellef kişiler),*
 - *Tevkifata tabi tutulmamış ücret gelirlerini yıllık beyanname ile bildirenler,*
 - *Gelir Vergisi Kanununun 61 inci maddesi kapsamında ücret kapsamında değerlendirilen ücret geliri elde edenler (Örneğin; sosyal güvenlik destekleme primi ödemek suretiyle çalışanlar ile kurumların yönetiminde görevli olanlar),*
- yararlanabilir.

Ücret geliri elde edenlerin asgarî geçim indiriminden yararlanabilmesi için elde ettikleri ücretlerin, gerçek usulde tespit edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. GVK'nın 94 üncü maddesine göre tevkifata tabi olmayan ve bu nedenle aynı Kanunun 95 inci maddesine istinaden ücret gelirlerini yıllık beyanname ile beyan eden ücretliler de asgari geçim indiriminden, yıllık beyanname üzerinden yararlanma imkanına sahiptirler. Bu uygulamada esas olan ücretlinin gerçek usulde ücret geliri elde etmesidir. Ücretli olarak çalışıp gerçek usulde ücret geliri elde eden bir kişinin, bir şirketinin olması veya bir şirkete ya da ücret geliri elde ettiği şirkette ortak olması halinde genel hükümlere uymak kaydıyla asgari geçim indiriminden yararlanmasına engel değildir. Önemli olan, gerçek usulde vergiye tabi ücret gelirininde elde edilmiş olmasıdır. Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanacak olup, ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanların asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanması mümkün değildir. Buna göre;

- *Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı,*
- *Ücret geliri elde etmeyen diğer gerçek kişiler,*
- *Başka bir kanun hükmü uyarınca ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanlar,*
- *Dar mükellefiyet kapsamında ücret geliri elde edenler, yararlanamazlar.*

Asgari Geçim İndirimi Oranları

Yıllık olarak ücretliye ödenecek asgari geçim indirimi tutarının hesaplanması; AGİ Yıllık Tutarı = (Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı X AGİ Oranı) X %15 formülü ile bulunmaktadır. Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık yapılan ücret ödemelerinde ise asgari geçim indirimi, hesaplanan yıllık tutarın 12'ye bölünmesi suretiyle uygulanacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tutarın 1/12'sini geçemeyecektir. Bu durumda, asgari geçim indiriminin aylık tutarı ise; AGİ Aylık Tutarı=AGİ Yıllık Tutarı/12 formülü ile bulunacaktır. Asgarî geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlar 265 seri nolu GVGT ile belirlenmiştir.

GVK'nın 32 nci maddesinde yer alan hükme ve 265 seri no.lu GVGT'de yapılan açıklamalara göre; asgari geçim indirimi, ücretin elde edildiği takvim

yılı başında belirlenen 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarına;

Ücretlinin kendisi için	%50
Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için	%10
Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk 2 çocuk için	%7,5
Üçüncü çocuk için	%10
Diğer çocuklar için	%5

olmak üzere ücretlinin şahsi ve medeni durumu dikkate alınarak hesaplanan indirim oranlarının uygulanması sonucu bulunacak tutarın, GVK'nın 103 üncü maddesinde yer alan *Gelir Vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranla (%15)* çarpılması sonucu bulunacak indirim tutarının 1/12'sinin aylık olarak hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmesi suretiyle bulunacaktır. Hesaplanan bu tutar ise ödenecek vergiden mahsup edilecektir. Ancak, ödenecek asgari geçim indirimi tutarı hiçbir şekilde aylık asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden fazla olamayacaktır. Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, her ücretli için takvim yılı başında geçerli olan asgarî ücret üzerinden hesaplanan yıllık vergi tutarını aşamayacak ve yılı içerisinde asgari ücret tutarında meydana gelen değişiklikler, asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır. Asgari geçim indirimi tutarının, ücretlinin aylık hesaplanan vergisinden fazla olması halinde, fazlası dikkate alınmayacaktır. Dolayısıyla, ücretlinin yararlanacağı aylık asgari geçim indirimi tutarı, aylık asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanan aylık vergi tutarını aşamayacaktır.

Bir aydan daha az süreli çalışılması durumunda asgari geçim indirimi oranının hesaplanması

Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanabileceğinden, kısmi zamanlı çalışanlara hizmetleri karşılığı ücret ödenmesi halinde, asgari geçim indiriminden faydalanmaları mümkün bulunmaktadır. Asgari geçim indirimi aylık olarak hesaplanmakla birlikte gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınacaktır. Dolayısıyla bir aydan daha az sürelerde çalışılması durumunda da asgari geçim indirimi oranları ücretli için %50, eşi için %10, çocuklar için %7,5 ve %5 olan oranlar tam olarak dikkate alınacaktır.

Ücretlinin yararlanabileceği en yüksek asgari geçim indirimi oranı

Ücretlinin en yüksek tutarda asgari geçim indiriminden yararlanabilmesi için hesaplanacak asgari geçim indirimi oranı %85'e denk gelmekte olup bu orana ücretlinin iki şekilde ulaşması mümkün bulunmaktadır.

<p><i>1) Evli, eşi çalışmayan ve 3 çocuklu ücretlinin asgari geçim indirimi oranı:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- Ücretlinin kendisi için %50- Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10- Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk 2 çocuk için %7,5 olduğundan toplam ($7,5 \times 2 =$) %15- 3. Çocuk için %10	%85
<p><i>2) Evli, eşi çalışan ve 5 çocuklu ücretlinin asgari geçim indirimi oranı:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- Ücretlinin kendisi için %50- Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk 2 çocuk için %7,5 olduğundan ($7,5 \times 2 =$) %15- 3. Çocuk için %10- Diğer çocuklar için %5 olduğundan son 2 çocuk için %10	%85

Asgari Geçimin İndirimi Tutarlarının Hesaplanması

Her yıl için uygulanacak asgari geçim indirimi tutarları takvim yılında başında geçerli olan asgari ücretin brüt tutarı dikkate alınarak belirlenmektedir. 2019 yılında uygulanacak asgari ücret tutarının belirlenmesinin ardından çalışanların aylık ücret tutarına yansıtılacak olan aylık asgari geçim indirimi tutarları da belirlenmiştir. Buna göre; 2019 yılında asgari ücretin aylık brüt tutarı 2.558,40 TL, asgari ücretin net tutarı 2.020,90 TL, asgari ücretlinin işverene maliyeti 3.006,12 TL, bekâr bir ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indirimi tutarı 191,88 TL (en düşük asgari geçim indirimi tutarı) ve ücretlilerin yararlanacağı en yüksek asgari geçim indirimi tutarı ise 326,20 TL olmuştur.

Asgari geçim indirimi uygulaması, sadece gerçek usulde ücret geliri elde eden ücretlilere uygulanmakta olup, işverenler tarafından hesaplanan asgari geçim indirimi tutarı, çalışana ödenen ücret tutarı üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle ücretlinin net maaşına yansıtılmaktadır. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için %50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için %7,5, üçüncü çocuk için %10 ve diğer çocuklar için %5'idir.

Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınmaktadır. Asgarî geçim indirimi, asgari ücretin brüt tutarına belirlenen oranlar uygulanmak suretiyle bulunan tutar ile gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan %15 oranının çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanmaktadır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde ücretliye iade yapılmamaktadır. İndirimin uygulamasında "çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, "eş" tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade etmektedir.

İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınmaktadır. İndirim, belirlenen oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirin uygulanmaktadır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında ise, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınmaktadır. Ücretlerin vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra, varsa teşvik amaçlı diğer indirim ve istisnalar dikkate alınmaktadır.

2019 yılında çalışanlara ödenmekte olan asgari geçim indirimi tutarları

2019 Yılında ücretlinin evli olup olmamasına, evli ise eşinin çalışıp çalışmamasına ve çocuk sayısına göre alabileceği en düşük ve en yüksek asgari geçim indirimi tutarları (TL olarak) aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. 2019 Yılı asgari ücret tutarları

(Asgari ücret; 2019 yılı için aylık brüt 2.558,40 TL, yıllık 30.700,80 TL olarak belirlenmiştir.)					
ÜCRETLİNİN MEDENİ DURUMU	ASGARİ ÜCRET	ORAN (%)	MATRAH (Yıllık Brüt Asgari Ücret X AGİ Oranı)	İNDİRİM TUTARI [(4)X%15]	AYLIK TUTAR [(5)/12]
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Bekar	30.700,80	50	15.350,40	2.302,56	191,88
Evli eşi çalışmayan	30.700,80	60	18.420,48	2.763,07	230,26
Evli eşi çalışmayan 1 çocuklu	30.700,80	67,5	20.723,04	3.108,46	259,04
Evli eşi çalışmayan 2 çocuklu	30.700,80	75	23.025,60	3.453,84	287,82
Evli eşi çalışmayan 3 çocuklu*	30.700,80	85	26.095,68	3.914,35	326,20
Evli eşi çalışan	30.700,80	50	15.350,40	2.302,56	191,88
Evli eşi çalışan 1 çocuklu	30.700,80	57,5	17.652,96	2.647,94	220,66
Evli eşi çalışan 2 çocuklu	30.700,80	65	19.955,52	2.993,33	249,44
Evli eşi çalışan 3 çocuklu	30.700,80	75	23.025,60	3.453,84	287,82
Evli eşi çalışan 4 çocuklu	30.700,80	80	24.560,64	3.684,10	307,01
Evli eşi çalışan 5 çocuklu*	30.700,80	85	26.095,68	3.914,35	326,20
* Asgari ücretin 2019 yılı gelir vergisi tutarı aylık 326,20 TL olduğundan asgari geçim indirimi 2019 yılında aylık 326,20 TL'yi aşamayacaktır.					

Kaynak: (<http://www.gib.gov.tr>, 2019)

Yukarıdaki Tabloda da görüldüğü üzere:

- En düşük asgari geçim indirimi tutarı; bekâr ücretli ile evli, eşi çalışan ve çocuksuz asgari ücretlide 191,88 TL olmaktadır.
- En yüksek asgari geçim indirimi tutarı ise; evli, eşi çalışmayan ve 3 çocuklu asgari ücretli ile evli, eşi çalışan ve 5 çocuklu asgari ücretlide 326,20 TL olmaktadır.

2019 Yılında asgari ücretin brüt tutarı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarı aylık 326,20 TL olduğundan, ücretliye ödenecek asgari geçim indirimi hiçbir şekilde aylık 326,20 TL'yi aşamayacaktır.

Asgari geçim indirimi uygulamasından aynı şartları taşıyan tüm ücretliler aynı oranda yararlanacaktır

Asgari geçim indirimi avantajından, ücret seviyesi ne olursa olsun, medeni durumları aynı olan gerçek usulde ücret geliri elde eden tüm ücretliler aynı ölçüde yararlanacaktır. Yani eşi çalışmayan ve dört çocuğu üzerinden sistemden yararlanan bir asgari ücretli ile aynı şartlarda eşi çalışmayan ve dört çocuğu bulunan ve aylık 20.000 TL ücret alan bir ücretlinin alacağı asgari geçim indirimi tutarı aynı olmaktadır.

Teşvik Amaçlı İndirim ve İstisnalarda Asgari Geçim İndiriminin Uygulanması

16.06.2009 tarihli ve 5904 sayılı Kanununun 2 nci maddesiyle GVK'nın 32 nci maddesine eklenen "Ücretlerin vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra, varsa teşvik amaçlı diğer indirim ve istisnalar dikkate alınır." fıkrası 01.01.2009 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu değişiklikle ilgili gerekli açıklamalar ise 272 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılmıştır. Ücretlilerin lehine bir şekilde yapılan düzenleme uyarınca, gelir vergisi stopajı teşviki öngörülen yerlerde ücretli olarak çalışan işçilerin ücret gelirleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, öncelikle 265 seri no.lu Genel Tebliğde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanan asgari geçim indirimi mahsubu yapılacak olup; bu mahsup uygulandıktan sonraki tutar, ilgili kanunlarda yer alan teşvik amaçlı indirim ve istisna uygulamasında dikkate alınacaktır.

Yıllık Beyanname Veren Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulanması

Gelir Vergisi Kanununun 95 inci maddesi gereği ücretlerinden vergi kesintisi yapılmayan ve bu nedenle ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretlilerde asgari geçim indirimi, yıllık beyannamede hesaplanan gelir vergisinin ücret gelirlerine isabet eden tutarından mahsup edilmesi suretiyle gerçekleştirilecektir. Bu kapsamdaki ücretliler, yıllık beyannamelerine 265 seri no.lu GVGT ekinde yer alan "Aile Durumu Bildirimi"ni doldurarak ekleyeceklerdir. Kesintiye tabi olmayan ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler bu beyannameye diğer gelir unsurlarını da dahil etmeleri halinde

asgari geçim indirimi, yıllık beyanname sadece ücret gelirlerine isabet eden gelir vergisinden mahsup edilecektir. Birden fazla işverenden kesinti yoluyla vergilendirilen ücret geliri elde edilmesi dolayısıyla ücret gelirinin yıllık beyanname ile beyan edilmesi halinde, yıl içinde işveren aracılığıyla asgari geçim indiriminden yararlanılması nedeniyle, yıllık beyanname asgari geçim indiriminden yararlanılması mümkün değildir.

Ücretlerinden vergi kesintisi yapılan ve işverenler aracılığıyla yıl içinde asgari geçim indiriminden yararlanan mükelleflerin, kesintiye tabi ücret gelirlerini yıllık beyannameye dahil etmeleri halinde, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden, yıl içinde kendisine ödenen ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin asgari geçim indirimi mahsup edilmeden önceki tutarı mahsup edilecektir. Böylelikle, kaynakta vergileme sırasında ücretliye ödenmiş olan asgari geçim indirimi tutarlarının, yıllık beyanname üzerinden yapılan vergileme sonucunda da ücretlide kalması sağlanmış olacaktır.

Ücretlerinden yıl içinde gelir vergisi tevkifatı yapılmayan ve bu nedenle ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler, asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanabilirler. Elde ettikleri ücret gelirleri yıl içinde tevkifata tabi tutulmadığı için yıllık beyanname veren dar mükelleflerinde bu sistemden yararlanmaları mümkün değildir. Yıllık beyanname veren ücretlinin asgari geçim indiriminden yararlanması ihtiyari bir durum olup, asgari geçim indiriminden faydalanmak isteyen ücretlinin, "Aile Durumu Bildirimi"ni doldurarak yıllık beyannameye eklemesi gerekmektedir. Örneğin 2018 yılında elde ettiği tevkifatsız ücret geliri nedeniyle yıllık beyanname üzerinden sistemden yararlanmak isteyen bir ücretli "Aile Durumu Bildirimi"ni doldurarak, yıllık gelir vergisi beyanamesine ekleyecek ve bu bildirim, beyanname verme süresi içinde (Mart 2019) bağlı olduğu vergi dairesine verecektir. Yıllık beyanname ücret gelirine isabet eden gelir vergisi tutarı, asgari geçim indirimi tutarından düşük olması durumunda, ücret gelirine isabet eden vergi kadar kısım mahsup edilecek, mahsup edilemeyen asgari geçim indirimi tutarının vergi dairesi tarafından mükellefe iade edilmesi mümkün değildir.

Asgari Geçim İndiriminde Ücretlilerin Sorumluluğu

Ücretliler Tarafından Aile Durumu Bildirimi Doldurulması ve İşverene Verilmesi

Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında 265 seri no.lu Genel Tebliğ ekinde yer alan "Aile Durumu Bildirimi"

ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibariyle uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir. Uygulamadan yararlanmak isteyen ücretliler, “Aile Durumu Bildirimi” ni doldururken dikkat etmeleri gereken hususlar söz konusu Bildirimde de belirtildiği üzere şöyledir (Türkay, 2008, 103-104);

- Bildirim, ilk işe girişte verilecek olup, çalışanın asgari geçim indiriminden yararlanan eş veya çocuk durumunda bir değişiklik meydana gelmesi halinde bildirim yeniden verilecektir,
- Bildirim ilk işe girişte verilmekle beraber, işverenler uygulamayı doğru yapmak ve hataya sebebiyet vermemek için uygulamanın ilk başlangıcından önce ücretlilerden bildirimini doldurmalarını isteyeceklerdir,
- Nafakasını sağladıkları çocuklara ait asgari geçim indiriminden yararlanacak olan eş tarafından, mahkeme ilamının onaylı bir örneği bildirimine eklenecektir,
- Çocuklar, sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir,
- İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade edecektir,
- Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındaki ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir,
- Bildirim üç bölümden oluşmakta olup bunlar bildirimden yararlanan ücretliye ilişkin bilgiler kısmı, ücretlinin eşine ait bilgiler kısmı ve sistemden yararlanacak çocuklara ait bilgiler kısmıdır,

- Ücretlinin Bildirimini doldururken "Sosyal Güvenlik No/Sicil No/Kurum Sicil No" bölümüne sadece birisini yazması yeterli bulunmaktadır,
- Eşin iş durumu ile ilgili olarak da eş ücretli ise çalışıyor, diğer durumlarda ise çalışmıyor şeklinde doldurulması gerekmektedir,
- Eşin gelir durumu kısmının ise doldurulmasına gerek bulunmamaktadır. Çünkü, Genel Tebliğde yapılan açıklamalara göre, sadece ücret geliri elde eden eş, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilmeyecek olup bunun dışındaki tüm durumdaki eş, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak değerlendirilecektir.

Ücretlinin "Aile Durumu Bildirimini" işverene zamanında vermemesi ve daha sonra geçmiş dönemlere ilişkin olarak asgari geçim indirimini tutarını istemesi

Asgari geçim indirimini uygulamasına ilişkin usul ve esaslara ilişkin olarak 265 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğ; "6.Medeni Durum ve Eşin Gelirinin Olmadığının Tespiti" başlıklı bölümünde; "*Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında Tebliğ ekinde yer alan "Aile Durumu Bildirimi" (EK:1) ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirim oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibarıyla uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.*" açıklamasına; "8.1.Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerce Yapılacak İşlemler" başlıklı bölümünde ise; "*...Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan "Asgari Geçim İndirimi" satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannameye tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.*" açıklamasına yer verilmiştir. Bu açıklamalara göre; ücretlilerin, asgari geçim indiriminden yararlanabilmesi için "Aile Durumu Bildirimi" ile işverenlerine bildirimde bulunmaları zorunlu olup, zamanında formu vermeyen personelin, sonradan bildirimde bulunması durumunda geçmiş dönemlere ilişkin asgari geçim indiriminden

yararlanmaları mümkün değildir. Ancak, personelin asgari geçim indiriminden bildirimde buldukları tarihten itibaren yararlanabilecekleri tabiidir (Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı, 2013).

Sistemin Uygulanmasında Ücretlinin Medeni Hali ve Aile Durumu

Asgari geçim indirimine ilişkin olarak GVK'nın 32 nci maddesinde “...İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır.” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, sistemden yararlanacak ücretlilerin asgari geçim indirimi tutarının tespitinde ücretlinin (mükellefin) ücret gelirini elde edildiği tarihteki medeni hali ve aile durumu esas alınacaktır. Yıl içinde mükellef lehine meydana gelecek değişiklikler de değişikliğin bildirildiği tarihten itibaren dikkate alınacaktır. Ücretlilerin süresinde işverene bildirmediği medeni durum değişikliği ve çocuk sayısındaki değişiklikler için işverenin bir sorumluluğu yoktur. Asgari geçim indirimi uygulamasında;

- Asgari geçim indirimi, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı hesaplanacaktır.
- Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındaki ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.
- Eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.
- Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınacaktır.

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Eş Tabirinin Anlamı

Asgari geçim indirimine ilişkin Kanuni düzenlemenin yer aldığı GVK'nın 32 nci maddesinde, “...İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder. İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı,

çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır." hükmü yer almaktadır. Buna göre, "eş" tabirinden aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişilerin anlaşılması gerekmektedir. Burada, yasal evlilik bağının Türk yasalarına göre olması şartının aranıp aranmayacağı konusunda bir açıklama yapılmamıştır. Dolayısıyla, yasal olmak şartıyla yabancı ülke yasalarına göre evlenen bir tam mükellef ücretlinin, eş ve çocuklarından dolayı Türkiye'de asgari geçim indiriminden yararlanmasına engel bir durum yoktur.

Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşin mahiyeti ile emekli aylığı geliri olan eşin durumu

GVK'nın 32 nci maddesinde eş için %10 oranında asgari geçim indiriminden yararlanılması iki şarta bağlanmış olup; birincisi eşin "çalışmaması", diğeri ise eşin "herhangi bir gelirin olmaması" halidir. Konu hakkında 265 seri no.lu Genel Tebliğin 6. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Sadece ücret geliri elde eden eş, "çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş" kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındakiler ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir." açıklaması yapılmıştır. Bu açıklamaya göre, ücret geliri elde eden eş kavramından, gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde eden eşin anlaşılması gerekmektedir. Yani, GVK'nın 2 nci maddesinde yer alan ücret dışındaki altı gelir unsurundan birini veya birden fazlasını elde eden bir eş için de çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş için uygulanan %10 oranı dikkate alınacaktır. Aynı şekilde, GVK'nın 64 üncü maddesine göre diğer ücret geliri elde eden bir eşin de "çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş" kapsamında değerlendirilecektir. **Asgari geçim indiriminden yararlanan bir ücretlinin eşinin, sistemden yararlanıp yararlanamayacağını tespit etmek için gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde edip etmediğine bakmak yeterli olacaktır. Şayet eşin gerçek usulde elde edilen ücret geliri varsa, kendisi işvereni vasıtasıyla sistemden yararlanması gerekir.**

Öte yandan, 265 seri no.lu GVGT'de, "...münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir." ifadesi yer almaktadır. Emekli aylığı elde edenlerin, bu gelirlerinin dışında diğer gelir unsurlarını (gerçek usulde elde edilen ücret geliri hariç) elde etmeleri

durumunda da asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmalarına engel bir durum yoktur. Örneğin; ücretli Bay (A) özel sektörde çalışmakta olup, eşi Bayan (B) ise bir kamu kurumundan emekli olmuş ve emekli aylığı almaktadır. Bu durumda, ücretli Bay (A)'nın emekli aylığı geliri olan eşi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek ve bay (A)'nın asgari geçim indirimi oranının tespitinde %10 olarak dikkate alınacaktır.

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Çocuk Tabirinin Kapsamı

Asgari geçim indirimi uygulamasında eşlerin her ikisinin de gerçek usulde ücret geliri elde etmesi ve asgari geçim indiriminden yararlanması durumunda; çocuklar için asgari geçim indiriminden sadece nafakasını sağlayan eşin veya sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin yararlanması gerekmektedir. 265 seri no.lu GV Genel Tebliğinde yapılan açıklamaya göre, asgari geçim indirimi uygulamasında eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir. GVK'nın 32 nci maddesine göre, indirimin uygulamasında "çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları ifade etmektedir. İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınmaktadır. İndirim, belirlenen oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Buna göre, ücretli olan anne veya baba, 18 yaşını doldurmuş ancak tahsilde olmayan ve kendileri tarafından bakılan çocukları için asgari geçim indiriminden yararlanamayacaklardır. Aynı durum, 25 yaşını doldurmuş ve tahsili devam eden veya tamamlanan çocuklar içinde geçerlidir.

Boşanan eşlerin çocuklarının olması durumunda asgari geçim indirimi uygulaması

Konu ile ilgili olarak asgari geçim indirimine ilişkin Kanuni düzenlemenin yer aldığı GVK'nın 32 nci maddesinde, "...İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine

uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.” hükmü yer almaktadır. Bilindiği üzere, boşanan eşlerde mahkemeler genellikle velayeti anneye, nafaka ödemeyi de babaya yüklemektedir. Boşanan eşlerin her ikisinin de ücretli olması durumunda, asgari geçim indirimi uygulamasında annenin aleyhine bir durum ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, çocuğa bakan anne, sosyal güvenlik yönünden de kendisine tabi olan çocuğunu asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alamayacaktır. Çünkü diğer ücretli eş baba nafaka ödemekte ve nafaka ödeyen eşin, çocuktan dolayı asgari geçim indiriminden yararlanacağı Kanun hükmüdür.

Öte yandan, yasal bir evlilik bağına dayanmayan çocuklardan anne ve/veya baba ile oturanların veya bunlardan en az biri tarafından bakılan ve 18 yaşını doldurmamış veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukların asgari geçim indirimi hesabında dikkate alınmaları mümkün görünmektedir. Bu konuda gerek GVK'nın 32 nci maddesinde, gerekse konu hakkında yayımlanmış bulunan 265 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde sınırlayıcı bir hüküm bulunmamaktadır.

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Ücretlinin Beyanının Önemi

Asgari geçim indirimi uygulamasında eşin çalışmadığı ve herhangi bir gelirin olmadığına ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olacaktır. Asgari geçim indiriminde ücretlinin yararlanması için başka herhangi bir araştırmanın yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu çerçevede bildirim dışında ücretlilerden nüfus kayıt örneği v.b. belgeler talep edilmeyecektir. Ancak, işverenler sorumluluklarını göz önünde bulundurarak şüpheli durumlarda gerekli belgeleri de talep edebilirler. Ayrıca, çocuk sayıları ile çocukların yaş ve öğrenim durumları konusunda da ücretlilerin beyanı esas alınacaktır. Dolayısıyla sistemin sağlıklı işlemesi için ilk olarak ücretlilerin doğru beyanlarda bulunması gerekmektedir.

İşveren Değiştiren Ücretlinin Asgari Geçim İndirimi Uygulamasındaki Sorumluluğu

Asgari geçim indirimi uygulaması çalışanların tamamını kapsayacak şekilde ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarı üzerinden kendisi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ile çocukları için tespit edilen oranlar nispetinde uygulandığı için, çalışanlar

açısından işveren değişikliğinde eski işvereninden aldığı kümülatif toplamı yeni işverenine ibraz gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Yeni işveren, ücretlinin çalışmaya başladığı aydan itibaren asgari geçim indirimini ödemeye başlayacaktır.

Ücretlinin Çalışmadığı Günler İçin Asgari Geçim İndirimi Uygulanması

Bir işyerinde çalışan ve eşinden ayrı olarak iki çocuk üzerinden hesaplanan asgari geçim indiriminden faydalanan ücretli tarafından, iş yerinde bir ayda altı günün işveren tarafından tatil edildiğinden dolayı çalışılmayan tatil günleri için asgari geçim indiriminden kesinti olup olmayacağı hususunda sorulan bir soruya Gelir İdaresince verilen görüşte; asgari geçim indiriminin uygulanmasına ilişkin açıklamaların yapıldığı 265 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "Asgari Geçim İndirimi Tutarının Hesaplanması" başlıklı 5 inci bölümünde yapılan açıklamalardan bahsedildikten sonra; ağustos ayında elde edilen gelir üzerinden asgari geçim indirim tutarı hesaplanırken, çalışılan sürenin tam ay olarak dikkate alınması, işveren tarafından tatil edilen günlerin ise kıst dönem ücreti kabul edilerek asgari geçim indiriminin tam ay olarak hesaplanması gerektiği belirtilmiştir. Ancak, asgari geçim indirim tutarının hesaplanan gelir vergisi tutarından fazla olamayacağı tabiidir. Diğer taraftan, çocuklar için asgari geçim indiriminden sadece nafakasını sağlayan eşin veya sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin yararlanılacağı tabiidir (Kayseri Vergi Dairesi Başkanlığı, 2016).

Her İki Ücretli Olan Eşlerden Birinin Ücretsiz İzne Ayrılması Durumunda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Asgari geçim indirim uygulamasından yararlanmaya başladıktan sonra çeşitli sebeplerle ücretsiz izne (aylıksız izin) ayrılan bir ücretlinin, ücretsiz izne ayrıldıktan sonra artık ücret geliri elde etmesi söz konusu olmadığından, asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün değildir. Ancak, ücretsiz izne ayrılan çalışanın ücret geliri elde eden bir eşinin olması durumunda, bu eşin ücretsiz izinde olan eşini işverenine bildirmesi durumunda, asgari geçim indirim oranının hesabında ücretsiz izindeki çalışmayan eşi için %10 oranını dikkate alması mümkün bulunmaktadır. Aynı şekilde, çocukların sosyal güvenlik yönünden kendisine tabi olması nedeniyle asgari geçim indiriminden kendisi yararlanan eşin ücretsiz izine ayrılması durumunda, diğer ücretli

eş, ücretsiz izin süresi boyunca çocukları beyan edip, sistemden yararlanabilecektir. Bu durumda, ücretsiz izine ayrılan personelin, izninin bitmesi ve iş yerinde çalışmaya başlaması durumunda, diğer eşin yeniden işvereni haberdar ederek, eşinden dolayı asgari geçim indiriminden yararlanmayı bırakması gerekmektedir. Zira, artık kendisi ücret geliri elde ettiğinden sistemden kendisi yararlanacaktır.

Yıl İçinde Ücretlinin Aylık Maaşında Meydana Gelen Artışın Asgari Geçim İndirimi Tutarına Etkisi

Asgari geçim indirimine esas tutar, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin brüt tutarına göre hesaplanmaktadır. Takvim yılı başında ise, o yılın sonuna kadar uygulanacak olan yeni asgari geçim indirim tutarları belirlenmekte ve o yılın sonuna kadar uygulanmaktadır. Hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının aylık tutarı bulunmakta ve asgari geçim indirimi oranını etkileyecek olan kişinin aile durumunda bir değişiklik olmadığı sürece yılsonuna kadar değişmemektedir. Dolayısıyla, yıl içinde kişinin ücret seviyesinde veya asgari ücret tutarında yapılacak bir artış, ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indiriminde bir artış getirmeyecektir. Diğer taraftan, ücretlinin ay içinde kıst dönem veya tam ay raporlu olması durumunda ilgili aylarda ücret geliri varsa sistemden yararlanabilir. Önemli olan raporlu olduğu dönemde ücret ödemesinin yapılması ve elde edilen ücret gelirinun tevkif suretiyle yani gerçek usulde vergilendirilmiş olmasıdır. Ücret ödemesi yapılmamışsa, ortada bir gelir vergisi kesintisi de olmayacağından sistemin uygulanması mümkün değildir.

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında İşverenlerin Sorumluluğu

İşverenler Tarafından Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Düzenlenmesi

İşverenler, ücretliler için hesaplanan asgari geçim indirimi tutarlarını 265 seri nolu GV Genel Tebliğ ekinde yer alan "Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro"yu düzenlemek suretiyle, aylar itibariyle ücretlilere ödenecek olan tutarları bu bordroda göstereceklerdir. İşverenler, her yıl için ayrı bordro düzenleyeceklerdir. Söz konusu bordronun düzenlenmesinde muhtasar beyanname veren işverenler ile genel bütçeli kuruluşlar aşağıdaki hususlara dikkat edeceklerdir (Türkay, 2008, s.111).

- İşverenler, kendilerinde mevcut medeni durum ve çocuk sayısı ile ilgili bilgiler doğrultusunda, her yıl Ocak ayı itibarıyla "Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro"yu düzenleyeceklerdir.
- Her bir ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indirimi ayrı ayrı hesaplanarak bordroda ilgili aya ait sütunda gösterilecektir.
- Yıl içerisinde meydana gelen değişiklikler için ayrı bir bordro düzenlenebileceği gibi değişiklikler aynı bordro üzerinde de gösterilebilecektir.
- Bordro işveren nezdinde muhafaza edilecek olup, istendiği takdirde yetkililere ibraz edilecektir.

Asgari Geçim İndirimi Tutarının Ücret Bordrosunda Gösterilmesi

İşverenler, her yılın "ocak" ayında düzenleyecekleri asgari geçim indirimine ait bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplanan asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Mevcut bilgilere göre hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. 213 sayılı Veri Usul Kanununun 238 inci maddesinde işverenlerin her ay ödedikleri ücret için ücret bordrosu tutmaya mecbur oldukları hükme bağlanmış ve bu bordroda bulunması gereken bilgiler sayılmıştır. Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan "Asgari Geçim İndirimi" satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir. Ücret bordrosu, Vergi Usul Kanunu uyarınca düzenlenmesi mecburi bir vesika olup, 5 yıl süre ile muhafazası gerektiğinden, ücret bordrosunun düzenlenmesine dayanak olan "Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro" nun da 5 yıl süreyle saklanması gerekmektedir.

Muhtasar Beyanname Veren İşverenler Tarafından Yapılacak İşlemler

İşverenler, her yılın Ocak ayında düzenleyecekleri Asgari Geçim İndirimine Ait Bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Mevcut bilgilere göre hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan "Asgari Geçim İndirimi" satırında gösterilecek ve işverenler tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyan-

namede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir. Mahsup edilecek asgari geçim indirimi tutarı, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır. Aşması halinde ise aşan kısım için herhangi bir iade uygulaması yapılmayacaktır. Muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir.

Aylık ve üç aylık muhtasar beyanname mahsup işlemi

Ücretlilere ödenmeyen asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla, aylık muhtasar beyanname veren işverenler örneğin Nisan/2019 dönemine ait olarak ücretlilere ödemiş oldukları asgari geçim indirimi tutarını 26 Mayıs 2019 tarihine kadar verecekleri muhtasar beyanname tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edeceklerdir. Üç aylık dönemler halinde muhtasar beyanname veren işverenler de her yılın ocak ayından itibaren asgari geçim indirimi tutarını her ay ücret ödemesi sırasında ücretliye peşin olarak ödeyeceklerdir. Bu kapsamda, Ocak-Şubat-Mart dönemine ilişkin asgari geçim indirimi tutarı, Nisan ayında verilecek muhtasar beyanname mahsup konusu yapılacaktır. Örneğin Nisan, Mayıs ve Haziran/2019 aylarında ücretliye aylık olarak ödenecek olan asgari geçim indirimi tutarı 26 Temmuz 2019 tarihine kadar verilecek olan 3 aylık muhtasar beyanname mahsup edilecektir (Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan 29/03/2019 tarih ve 115 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirküleri ile yeni bir belirleme yapıncaya kadar 1 Nisan 2019 tarihinden itibaren verilmesi gereken Muhtasar Beyannamelerin verilme süresi takip eden ayın 26'sına kadar uzatılmıştır.). Asgari geçim indirimi uygulamasına ilişkin mevcut düzenlemelere göre, yıllık olarak hesaplanan asgari geçim indirimi tutarı aylık olarak ücretliye ödenmek zorundadır. Maaş ödemelerini aylık olarak yapan bir işverenin, aylık ödenmesi gereken asgari geçim indirimi tutarını keyfi olarak 3, 6, 9 veya 12 aylık dönemler halinde ödemesi mümkün değildir.

İşverenler Asgari Geçim İndirimi Tutarını Hesaplarken, Ücretlinin Bildirmediği Değişiklikten Sorumlu Değildir

Asgari geçim indirimi tutarının tespitinde ücretlinin "gelirin elde edildiği tarihteki" medeni hali ve aile durumu esas alınacaktır. Konu hakkında GVK'nın 32. maddesinde "...İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin

elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır.” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, sistemden yararlanacak ücretlilerin asgari geçim indirimi tutarının tespitinde ücretlinin ücret gelirini elde edildiği tarihteki medeni hali ve aile durumu esas alınacaktır. Yıl içinde mükellef lehine meydana gelecek değişiklikler de değişikliğin bildirildiği tarihten itibaren dikkate alınacaktır. Görüldüğü üzere, mükellefin ücret gelirini elde ettiği tarih, asgari geçim indirimi tutarının hesaplanmasında önem arz etmektedir. Buna göre, asgari geçim indirimi tutarının tespitinde, ücretlinin o tarihteki mevcut bilgileri doğrultusunda hareket edilmesi gerekir. Ücretlilerin süresinde işverene bildirmediği medeni durum değişikliği ve çocuk sayısındaki değişiklikler için işverenin yapacağı bir şey yoktur. Bu nedenle, herhangi bir değişiklik anında ücretlilerin Aile Durumu Bildirimini doldurup bir aylık süre içinde işverenlerine bildirimde bulunmaları gerekir.

İşverenlerin Net Ücret Üzerinden Sözleşme İmzalattırdıkları Hizmet Erbabına Asgari Geçim İndirimini Ödemesi

Konu hakkında yayımlanan 265 seri no.lu Genel Tebliğde, net ücret üzerinden anlaşmak suretiyle çalışanların da asgari geçim indiriminden yaralanacakları, hesaplanan vergiden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarlarının net ücretleri ile birlikte ücretliye ödeneceği belirtilmiştir. **Konuyu bir örnekle açıklarsak, Temmuz/2019 ayında işvereni ile 5.000 TL net ücret üzerinden sözleşme imzalayan ve eşi ücretli olarak çalışıp, çocuğu olmayan bir ücretlinin**, asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2019 Yılında asgari ücretin yıllık brüt tutarı (2.558,40 X12=)	30.700,80 TL
Ücretlinin asgari geçim indirimi oranı	%50
-Ücretlinin kendisi için %50	
Asgari geçim indirimine esas tutar (30.700,80 X %50=)	15.350,4 TL
Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı (15.350,4 X %15=)	2.302,56 TL
Asgari geçim indirim aylık tutarı (2.302,56/12=)	191,88 TL

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan (2.302,56/12=) 191,88 TL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir.

Buna göre, ücretliye **Temmuz/2019** ayında mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 191,88 TL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 5.000 TL değil, aylık hak ettiği asgari geçim indirimi tutarının net ücrete ilave edildiği 5.191,88 TL olacaktır.

2019 Yılı Temmuz ayı net ücreti	5.000 TL
2019 Yılı Temmuz ayı brüt ücreti	6.920 TL
2019 Yılı Temmuz ayı tevkifat matrahı	5.882 TL
2019 Yılı Temmuz ayı ücretinden hesaplanan gelir vergisi	882 TL
2019 Yılı Temmuz ayı mahsup edilecek AGİ tutarı	191,88 TL
2019 Yılı Temmuz ayı ödenecek gelir vergisi (882-191,88=)	690,12 TL
Ücretlinin eline geçen tutar (5.000+191,88=)	5.191,88 TL

Birden Fazla İşverenden Ücret Alan Ücretliye Asgari Geçim İndirimi Tutarının Ödenmesi

Ücretlinin aynı zamanda birden fazla işverenden ücret alması halinde, asgari geçim indirimi uygulaması, en yüksek ücretin elde edildiği işveren tarafından gerçekleştirilecektir. Ücretliler medeni durumu ve çocuk sayısı hakkında Aile Durumu Bildirimini, en yüksek ücret geliri elde ettikleri işverene vererek uygulamanın ilgili işverence yerine getirilmesini sağlayacaklardır. En yüksek ücretin hangi işverenden alınacağını belli olmaması halinde, indirimden yararlanacağı işvereni ücretli kendisi belirleyecektir. Bu durumda Asgari Geçim İndirimine Ait Bordroyu, asgari geçim indirimi ücretliye ödeyecek olan işveren düzenleyecektir. Ücretlinin aynı anda birden fazla işverenden dolayı asgari geçim indiriminden faydalandığının tespiti halinde, oluşturan vergi ziyayı, ücretliden cezalı olarak tahsil edilecektir.

İşverenlerin Ek Ders Ücretine ve Hastane Döner Sermayesinden Yapılan Ödemelere Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Ücret ödemelerinin vergilendirilmesine ilişkin olarak açıklamaların yer aldığı 128 ve 160 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde; işveren tarafından veya aynı işverenin bünyesinde bulunan farklı tahakkuk birimleri tarafından çalışanlara yapılan ve ücret veya ücret olarak kabul edilen ödemelerin, tek işveren tarafından ödendiğinin kabul edilerek verginin bu ücretler toplamı üzerinden hesaplanması gerektiği açıklanmıştır. Bu nedenle, ilgili işveren tarafından hizmet erbabına aylık maaş ve ek ders ücreti olarak yapılan ödemeler tek işveren bünyesinde yapıldığından, aynı yıl içinde yapılan bu ödemelerin toplanarak vergilendirilmesi gerekmektedir. Ek ders ücretleri de aynı maaş ödemelerinde olduğu gibi gelir vergisi tevkifatına tabi bir ödemedir. Dolayısıyla, çalışana ödenen aylık maaş ve ek ders ücreti ödemesinden

engellilik indirimi veya diğer unsurların mahsubundan sonra kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından, ilgili aya ait sadece tek bir asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesi gerekmektedir. Yani, ek ders ücretleri de asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınacak bir ücret ödemesidir.

Öte yandan, işveren tarafından veya aynı işverenin bünyesinde bulunan farklı tahakkuk birimleri tarafından çalışanlara yapılan ve ücret veya ücret olarak kabul edilen ödemelerin, tek işveren tarafından ödendiğinin kabul edilerek verginin bu ücretlerin toplamı üzerinden hesaplanması gerekmektedir. Hastaneler bünyesinde bulunan döner sermayeler tarafından ödenen döner sermaye ödemeleri istisna kapsamında bulunmadığı için gelir vergisi kesintisine tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda, hastaneler tarafından yapılan maaş ödemeleri ile döner sermaye ödemeleri, aynı işverenler bünyesinde yer alan tahakkuk birimlerinin koordineli olarak çalışması sonucu, tek bir işverenden alınan ücret olarak kabul edileceğinden, maaş ödemesine örneğin engellilik indirimi uygulanması nedeniyle matrah oluşmaması veya asgari geçim indirimi tutarından daha az vergi hesaplanması halinde, asgari geçim indiriminin, aynı dönem içinde yapılan döner sermaye ödemeleri üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da mahsup edilmesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, asıl aylık ücretten aylık asgari geçim indirimi tutarının tamamı mahsup edilmişse, ek ödemelerden asgari geçim indiriminin mahsup imkanı yoktur. Mahsup edilemeyen asgari geçim indiriminin olması halinde ek ödemelerden kesilen vergilerden mahsup edilmek suretiyle çalışanlara yansıtılması mümkün bulunmaktadır.

Ay İçinde İşveren Değişikliğinde Yeni İşverene İbrahim Edilecek Belge ve Eski İşverenin Ödemediği Asgari Geçim İndirimi Tutarının Kimden İsteneceği

Yıl içinde işyeri veya işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. Ancak, aynı ay içerisinde işveren değiştiren ücretlilerin, söz konusu ay içinde gerek eski işvereni ve gerekse yeni işvereni vasıtasıyla asgari geçim indirimi uygulamasından faydalanması mümkün değildir. Bu nedenle, aynı ay içerisinde çalıştığı işverenden ayrılarak başka bir işveren nezdinde çalışmaya başlayan ücretlinin, eski veya yeni işvereninden yalnızca biri vasıtasıyla asgari geçim indiriminden fayda-

lanması gerekir. Asgari geçim indirimi uygulamasında takvim yılı başında geçerli olan asgari ücret tutarı üzerinden bir hesaplama yapıldığı için, ücretlinin Ocak-Aralık ayları arasında eşin ve çocukların durumunda bir değişiklik olmadığı sürece alacakları tutarlar aynı olup; çalışanlar açısından işveren değişikliğinde eski işvereninden aldığı kümülatif gelir vergisi matrahını veya almış olduğu asgari geçim indirimi tutarlarını yeni işverenine ibraz etmesinin bir anlamı yoktur. Onun içindir ki, bu konuda ne ücretlilere nede işverenlere bir yükümlülük getirilmemiştir.

İşveren değiştiren bir ücretliye eski işverenin ödemediği örneğin 3-4 aylık asgari geçim indirimi tutarını yeni işverenin ödeme yükümlülüğü yoktur. Ücretlinin eski işvereninden alamadığı tutarı yasal yollardan eski işvereninden talep etmesi gerekir. Her işveren, sadece ücretlinin kendi bünyesinde çalıştığı dönemlerdeki asgari geçim indirimi tutarını ödemekle yükümlü bulunduğundan; eski işverenden alınamayan asgari geçim indirimi tutarının yeni işverenden talep edilmesi mümkün değildir. Ücretlinin, işverenden alamadığı aylık ücret, fazla mesai veya diğer ek ödemeler için hangi kanuni yollara başvuruyorsa, alamadığı asgari geçim indirimi için de aynı yollara başvurması gerekmektedir.

İşveren Doğum, Askerlik, Yurtdışı Görev ve Diğer Sebepler Dolayısıyla Ücretsiz İzine Ayrılan Ücretliye Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanmaya başladıktan sonra çeşitli sebeplerle ücretsiz izne ayrılan bir ücretlinin, ücretsiz izne ayrıldıktan sonra artık ücret geliri elde etmesi söz konusu olmadığından, asgari geçim indirimi uygulanması mümkün değildir. Örneğin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri gereğince hizmet erbabının çeşitli sebeplerle ücretsiz izne ayrılması halinde, ücretsiz izin süresince ücret geliri elde edilmediğinden dolayı gelir vergisi kesintisi yapılmadığından, asgari geçim indiriminden yararlanılması mümkün değildir. Ancak, ücretsiz izne ayrılan çalışanın ücret geliri elde eden bir eşinin olması durumunda, bu eşin ücretsiz izinde olan eşini işverenine bildirmesi durumunda, asgari geçim indirimi tutarının hesabında %10 oranında eşinin dikkate alınmasına engel bir durum yoktur. Ücretlinin bu durumu işverenine süresinde bildirmesi gerekmektedir. Yani, eşi ücretsiz izne ayrılan ücretli, eşini ücretsiz izin süresi boyunca asgari geçim indirimi kapsamında beyan edebilecektir. Çocuklarını

sosyal güvenlik yönünden kendisine tabi olması nedeniyle asgari geçim indirim kapsamında beyan etmekte olan eş; ücretsiz izine ayrılırsa bu durumda diğer ücretli eş, ücretsiz izin süresi boyunca çocuklarını beyan edebilecektir. Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında "Aile Durumu Bildirimi" ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde bu değişiklikleri işverene 1 ay içerisinde bildireceklerdir. Öte yandan, ücretsiz izine ayrılan personelin, izninin bitmesi ve işyerinde çalışmaya başlaması durumunda, artık kendisi ücret geliri elde ettiğinden sistemden kendisi yararlanmaya başlayacaktır. Bu durumda da diğer eşin yeniden işverenini haberdar ederek, eşinden dolayı asgari geçim indiriminden yararlanmayı bırakması gerekmektedir.

Asgari Ücretin Net Tutarının Vergi Tarifesi Nedeniyle Düşmemesi İçin Sürekli İlave AGİ Uygulamasıyla Telafisi

7103 sayılı Kanunla 27.03.2018 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren yeni düzenlemeyle, GVK'nın 32 nci maddesinde yer alan asgari geçim indirim uygulamasına eklenen hükümle, 2018 yılından itibaren artık asgari ücret vergi tarifesi nedeniyle net ücretin altına düşemeyecektir. Yapılan bu düzenlemeyle birlikte, bekar ve çocuksuz bir asgari ücretlinin durumu esas alınmak suretiyle, gerek bu durumdaki ücretlilerin gerekse net ücreti vergi tarifesi uygulanması nedeniyle içinde bulunulan yılın Ocak ayına ilişkin ödenen net ücretin altında kalanların, net ücretlerinde meydana gelen bu azalmayı telafi edecek şekilde asgari geçim indirimini ilave edilmesi sağlanmıştır. Bu değişiklik sonrası asgari ücretlinin eline geçen net tutar, yılın son aylarına doğru gelir vergisi kesintisi nedeniyle artık azalmayacaktır. Geçmiş yıllarda gündemde olan bu konu artık yapılan yasal değişiklikle sorun olmaktan tamamen çıkarılmıştır. Konu hakkında yayımlanan 303 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılan açıklamalara göre uygulamanın usul ve esasları şöyle olacaktır.

- Net ücretleri, 193 sayılı GVK'nın 103 üncü maddesinde yazılı tarife nedeniyle aynı Kanunun 32 nci maddedeki esaslara göre sadece kendisi için asgarî geçim indirimini hesaplanan asgarî ücretlilere, içinde bulunulan yılın Ocak ayına ilişkin ödenen net ücretin altında kalanlara, bu tutar ile bu tutarın altında kaldığı aylara ilişkin olarak aylık hesaplanan net ücreti arasındaki fark tutar, ücretlinin asgari geçim indirimine ayrıca ilave edilecektir.

- Bu fark tutar, 265 seri no.lu GVGT'de belirtilen esaslara göre düzenlenen "Asgari Geçim İndirimi Bordrosu"nda hesaplanan asgari geçim indirimine ayrıca ilave edilecektir.
- Asgari geçim indirimi bordrosunda yer alan ilave tutar dahil toplam asgari geçim indirimi tutarı, ücret ödemesinin yapıldığı döneme ilişkin ücret bordrosunun "Asgari Geçim İndirimi" satırına aktarılacaktır.
- Belirtilen esaslara göre hesaplanan ilave tutar dahil toplam asgari geçim indirimi tutarı, hizmet erbabının ücreti üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Mahsup işleminin yapılabilmesi için, söz konusu tutarın ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir.
- Asgari geçim indiriminin toplamı, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır.
- Bu Tebliğin uygulamasında net ücret, yasal kesintiler sonrası ücret tutarına asgari geçim indiriminin ilavesi sonucu oluşan ücreti ifade etmektedir.
- Hizmet erbabına yapılan ve ücret olarak kabul edilen tazminat ve prim gibi mutad olmayan ödemeler, esas itibarıyla yıllık bazda ücretlinin gelirini artırdığından, bu ödemeler nedeniyle üst dilime girilmesi nedeniyle aylık net ücretin düştüğünden söz edilemeyecek ve ilave asgari geçim indirimi uygulanmayacaktır.
- Hizmet erbabının, ücret aldığı dönemde işe başlaması veya işten ayrılması, ücretsiz izin ve benzeri nedenlerle net ücretinin Ocak ayında sadece kendisi için asgari geçim indirimi hesaplanan asgari ücretlilere ödenen net ücretin altına düşmesi durumunda ilave asgari geçim indirimi uygulanmayacaktır.
- Asgari geçim indiriminin hesaplanması ve uygulanmasına ilişkin olarak bu Tebliğde yer almayan hususlar hakkında, 265 seri no.lu GVGT'de yer alan açıklamalar dikkate alınacaktır.
- İlgili yılda geçerli asgari ücretin dönemsel olarak farklı tutarlarda belirlenmiş olması halinde, baz alınan Ocak ayına ilişkin ödenen net ücret yerine, yeni asgari ücretin geçerli olduğu aylar için artışın uygulandığı ilk aydaki ücret üzerinden GVK'nın 103 üncü maddesinde yer alan tarifinin ilk dilimindeki oran baz alınarak hesaplanan net ücret esas alınacak ve buna göre ilave asgari geçim indirimi uygulanacaktır.

Fazla Alınan Veya Mahsup Edilen AGİ Tutarının Geri Alınması

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Cezai Müeyyidelerin Doğması

Asgari geçim indirimi uygulamasında, ücretlilere ödenecek olan asgari geçim indirimi tutarları, ücretlilere ödenen aylıklardan kesilen gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle ücretliye yansıtıldığından, haksız yere asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesi durumunda ödenmesi gereken gelir vergisi tutarı azaltılmış olacağından, bu durumda vergi ziyayı oluşabilecektir. Bunlardan birincisi, ücretliler tarafından işverene verilen Aile Durumu Bildiriminin yanlış doldurulması sonucunda vergi ziyayı meydana gelecektir. Bir diğer nedende işverenler tarafından çalışana ilgili aylarda ödenmediği halde muhtasar beyannamede tevkif yoluyla kesilen vergiler toplamından asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesidir. Ayrıca, birden fazla işverenden ücret alan ücretlinin her bir işvereninden aynı anda bildirimde bulunup, bu sistemden yararlanması durumunda da yersiz (haksız) alınan asgari geçim indirimi tutarı nedeniyle vergi ziyayı oluşacaktır.

Sonuç olarak, asgari geçim indirimine ait tutarların gerek işveren tarafından ücretliye ödenmemesi gerekse de ücretlinin medeni durumuna ilişkin yanlış bilgi vermek suretiyle daha yüksek oranda yararlanması 213 sayılı Vergi Usul Kanunu açısından cezai işlemlerin yapılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, hem işveren hem de ücretli açısından cezai sorumluluk söz konusu olabilecektir. Bu durumla ilgili olarak Vergi Usul Kanununun 341 inci maddesinde; *"Vergi ziyayı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder. Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyayı hükmündedir. Yukarıdaki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez."* hükmü yer almaktadır. Aynı Kanunun 344 üncü maddesinde ise vergi ziyayı suçunun işlenmesi halinde ne tür bir ceza verileceği belirtilmiştir. Buna göre vergi ziyayı suçu işleyenlere, ziyaa uğrattıkları verginin bir katı tutarında vergi ziyası cezası kesilmektedir.

Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Ücretlilerin Karşılaşabileceği Cezai Müeyyideler

Asgari geçim indirimi hesaplanırken ücretlinin medeni durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Bu uygulamada eşin çalışıp çalışmadığı, herhangi bir gelirinin olup olmadığı ve çocukların sayısı ve yaşına ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olmaktadır. Ücretlinin bu konularda yanıltıcı beyanda bulunmak suretiyle, haksız olarak asgari geçim indiriminden yararlanması dolayısıyla da daha az vergi ödemesi halinde, haksız olarak yararlanan tutarlar 213 sayılı Vergi Usul Kanunu gereğince ücretliden cezalı olarak tahsil edilecektir. Asgari geçim indiriminden haksız yere yararlanması vergi ziyayı gerektirecektir. Ücretli haksız yararlandığı asgari geçim indirimi ile birlikte vergi ziyayı cezasını da ödemek zorunda kalacaktır. Haksız yararlanan asgari geçim indirimi tutarı için ayrıca vergi/ceza ihbarnamesinin kesinleşmesine kadar gecikme faizi de uygulanacaktır.

Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olan İşverenin Yanında Çalışan Ücretliden Fazla Aldığı Asgari Geçim İndirimi Tutarının Geri Alınması

Muhtasar beyanname veren bir işveren nezdinde çalışan bir ücretliye ilişkin cezai işlemler ise işverenin bağlı olduğu vergi dairesince gerçekleştirilecektir. Ancak, vergi/ceza ihbarnamesinin muhatabı işveren olacaktır. Öte yandan, haksız yararlanan tutarlar ücretlinin yanlış beyanından kaynaklanmışsa genel hükümler çerçevesinde işveren ödediği bu tutarları ücretliye yansıtacaktır. İşverenler, vergi sorumlusu sıfatıyla sadece kendilerine tabi olarak çalışan ücretlilerin ücretlerinden tevkif ettikleri gelir vergilerini sadece kaynakta kesmek bakımından değil, bunun doğru olarak beyan edilip ödenmesinden de sorumludurlar. Bu nedenle, tevkif suretiyle kesilen vergilerin eksik beyanı dolayısıyla yapılan ikmalen veya re'sen tarhiyatlarda vergi aslı ile buna ilişkin cezalardan sorumlu olacaklardır. Buna göre, muhtasar beyanname veren işverenlerin yanında çalışan ücretlilerin haksız yere asgari indiriminden yararlanmaları durumunda vergi/ceza ihbarnamesinin işveren adına tanzim edilerek işverene tebliğ edilmesi gerekmektedir. Daha sonra tahakkuk edecek vergi, vergi ziyayı cezası ve gecikme faizinin işverenden tahsil edilmesi gerekir.

İşverenler Tarafından Çalışana Ödenmediği Halde Haksız Yere Muhtasar Beyannamede Mahsup Edilen Asgari Geçim İndirimi Tutarının Geri Alınması

İşverenler ücretliler tarafından kendilerine verilen bildirimlere göre hesapladıkları yıllık asgari geçim indirimi tutarlarının her aya isabet eden kısmını, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup etmekte ve mahsup edilen bu tutar ücretliye ödenmektedir. İşverenler tarafından hizmet erbabının ücret gelirlerinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarının, o ayki ücretiyle birlikte ücretliye nakden ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi, işverenler tarafından haksız yere yapılan bir mahsup işlemi niteliği taşıyacak ve tevkif suretiyle kesilen verginin bu tutar kadar olan kısmı, muhtasar beyanname ile eksik beyan edilmiş olacaktır. Bu nedenle, ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek, bu vergiler için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılacaktır.

Genel Bütçeye Dahil Dairelerde Çalışan Ücretlilerce Fazla Alınan Asgari Geçim İndirimi Tutarının Geri Alınması

Ücretlinin muhtasar beyanname vermek zorunda olan veya olmayan bir işveren nezdinde çalışıyor olması halinde izlenecek yöntem dışında karşılaşılabilecek ceza açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır. Şöyle ki, muhtasar beyanname vermek zorunda olmayan bir kamu kurumunda çalışan memur maaşını saymanlık vasıtasıyla almakta olduğundan cezai işlemler saymanlıkça yerine getirilecek ve cezai işlemlerin muhatabı doğrudan ücretli olacaktır. Vergi ceza ihbarnamesi ücretli adına düzenlenerek haksız yere yararlanılan asgari geçim indirimi tutarları kendisinden geri alınacaktır. Genel bütçeye dahil dairelerde çalışan ücretlilerce, gerçeğe aykırı beyanda bulunmak suretiyle asgari geçim indirimi tutarının fazla hesaplanmasına neden olunması halinde, vergi/ceza ihbarnamesinin ücretliler adına düzenlenerek tahsil işleminin buna göre yapılması gerekmektedir. Haksız yararlanılan asgari geçim indirimi nedeniyle eksik ödenen vergi tutarları, ilgili saymanlıklarca saymanlığın bağlı bulunduğu vergi dairelerine intikal ettirilerek ücretlilerden ihbarname kuralına göre cezalı olarak tahsil edilecektir. Bu vergi cezasından işverenlerin tahakkuk memurları da müteselsilen sorumlu olacaklardır.

İşveren Tarafından Ödenmeyen Asgari Geçim İndirimi Tutarı İçin Ücretlinin Yapması Gerekenler

4857 sayılı İş Kanununa göre ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır. Çalışanlar açısından en önemli unsur olan ücret aynı zamanda işverenin de işçinin hizmet borcu karşısında yer alan ve iş sözleşmesinden doğan başlıca borcunu oluşturmaktadır. Asgari geçim indirimi de ücretin bir parçasıdır. İş Kanunu da, işçinin ücretinin ödenmemesi veya eksik ödenmesi halinde ceza öngörmüştür. İşçinin ücretini ödemeyen veya eksik ödeyen işverene bu durumdaki her işçi ve her ay için para cezası uygulanacaktır. Diğer ifadeyle asgari geçim indirimini işçiye ödemeyen işverene de bu ceza uygulanacaktır. Asgari geçim indirimini alamayan ücretlinin işvereni, Gelir Vergisi Kanunu yönünden Hazine ve Maliye Bakanlığına, İş Kanunu yönünden ise Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına şikayet etmesi gerekmektedir. Ücretlilerin, işvereni muhtasar beyanname yönünden bağlı olduğu vergi dairesi müdürlüğüne veya diğer vergi idaresi birimlerine (Vergi Dairesi Başkanlığı/Defterdarlık-Gelir Müdürlükleri) dilekçe vermeleri gerekmektedir. Muhtasar beyanname vermeyen genel bütçeli kuruluşlarda çalışan ücretlilerin ise, sistemin uygulanmasına ilişkin bir sorun yaşadıklarında maaş tahakkuk birimlerine başvurmaları gerekir. Yasal düzenlemede asgari geçim indirimi ödevinin yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesi vergi ziyai olarak değerlendirilmiştir. Ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi işverenler tarafından haksız yere yapılan bir mahsup niteliği taşıyacak ve tevkif suretiyle kesilen verginin bu tutar kadar olan kısmı, muhtasar beyanname ile eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek bu vergiler için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılacaktır.

Sonuç

Gerçek usulde vergiye tabi ücretlilerin yararlandığı asgari geçim indirimi tutarı, çalışana işveren tarafından emeğinin karşılığı olarak ödenen ücret ve ücret kapsamındaki bir ödeme değildir. Asgari geçim indirimi, ücretlinin medeni hali de dikkate alınarak, belirli kriterlere göre hesaplanan bir tutarın ödenecek gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle, ücretlinin vergi yükünü hafifleten ve net maaşına yansıtılan bir tutardır. Bu nedenle, işverenlerin ücret kapsamındaki ödemelerde olduğu gibi ücretlinin aylık asgari geçim indirimi tutarını keyfi olarak ödememesi veya geç ödemesi söz konusu olamaz. Ücretlinin net

maaşına yansıtılacak olan aylık tutar, ücretlinin gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle gerçekleşmektedir. Yani asgari geçim indirimi, işverenin ücretliye bir lütfu değil, yasal olarak ücretlinin net maaşına yansıtılması gereken bir tutardır.

Ücretlilerin net ücret tutarını artırmak suretiyle emek geliri elde eden ücretlilerin vergi yükünü hafifleten asgari geçim indirimi uygulamasının sorunsuz bir şekilde çalışması için öncelikle ücretlilerin eş ve çocukla ilgi bildirimleri zamanında ve doğru olarak işverenlerine yapmaları gerekmektedir. İşverenlerin sorumluluğu ise bu bildirimlerden sonra çalışanın hak ettiği tutarı doğru hesaplayıp zamanında ödemesidir. Zamanında ödenmeyen asgari geçim indirimi tutarı sayet muhtasar beyannamede mahsup da edilmişse işveren açısından sıkıntılı sonuçlar doğuracaktır. Gerek ücretlinin gerekse işverenin haksız yere asgari geçim indiriminin ödenmesine sebebiyet veren fiiller sonucunda vergi ziyanına sebebiyet vermeleri durumunda, haksız ödenen veya mahsup edilen tutarın ücretli veya işverenden cezalı olarak geri alınması kanuni bir hükümdür.

Bu nedenle ücretlilerin, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında "Aile Durumu Bildirimini" işverenlerine doğru olarak zamanında vermeleri, medeni durumlarında ve çocuklarla ilgili herhangi bir değişiklik olması halinde ise bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildirmeleri gerekmektedir. İşverenlerinde çalışanlarının hak ettiği asgari geçim indirimi tutarlarını çeşitli gerekçelerle ödemekten asla imtina etmemeleri gerekmektedir. Zira asgari geçim indirimi tutarı, ücretliye ödenen ücret ve ücret kapsamında denen fazla mesai veya ek ödeme ve tazminatlar gibi bir ödeme değildir. Ücretliye ödenen ücret tutarından hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilerek çalışana yansıtılan bir tutardır ve işverenin çalışana bir lütfu değil, mutlaka çalışana ödenmesi gereken yasal bir ödeme tutarıdır. Çalışanların kendilerine ödenmeyen asgari geçim indirimi tutarları için yasal haklarını mutlaka kullanması gerekmektedir. Öncelikle de işverenin muhtasar beyanname yönünden bağlı bulunduğu vergi dairesine şikâyet etmeleri en doğru yöntem olacaktır.

Kaynakça

T.C. Yasalar (06.01.1961). 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu. Ankara: Resmi Gazete (10700 sayılı)

T.C. Yasalar (04.01.1961). 213 sayılı Vergi Usul Kanunu. Ankara: Resmi Gazete (10703 sayılı)

- T.C. Yasalar (04.04.2007). 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Ankara: Resmi Gazete (26483 sayılı)
- T.C. Yasalar (21.03.2018). 7103 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. Ankara: Resmi Gazete (30373 2. mük. sayılı)
- Hazine ve Maliye Bakanlığı (04/12/2007). Gelir Vergisi 265 Seri No'lu Genel Tebliği. Ankara: Resmi Gazete (26720 sayılı)
- Hazine ve Maliye Bakanlığı (24/06/2008). Gelir Vergisi 267 Seri No'lu Genel Tebliği. Ankara: Resmi Gazete (26916 sayılı)
- Hazine ve Maliye Bakanlığı (12/08/2009). Gelir Vergisi 272 Seri No'lu Genel Tebliği. Ankara: Resmi Gazete (27317 sayılı)
- Hazine ve Maliye Bakanlığı (28/10/2016). Gelir Vergisi 294 Seri No'lu Genel Tebliği. Ankara: Resmi Gazete (29871 sayılı)
- Hazine ve Maliye Bakanlığı (11/06/2018). Gelir Vergisi 303 Seri No'lu Genel Tebliği. Ankara: Resmi Gazete (30448 sayılı)
- Gelir İdaresi Başkanlığı (29.03.2019). 115 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirküleri. Ankara www.gib.gov.tr/Rehberler/Ücret Geliri Elde Edenler İçin Vergi Rehberi, Yayın No:246. 2019
- Türkay, İ. (2008). *Asgari geçim indirimi uygulaması*. Maliye ve Hukuk Yayınları, 88-89
- Türkay, İ. (2008). **"150 Soruda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması"**, TÜRMÖB Yayınları, 2013:4
- Türkay, İ. (2011). **"Soru ve Cevaplarla Asgari Geçim İndirimi Uygulaması I-VI"** Yaklaşım Dergisi. 2011:6-11
- Türkay, İ. (2011). **"Asgari Ücretin Net Tutarının Vergi Tarifesi Nedeniyle Düşmesi İçin Sürekli İlave AGİ Uygulaması ile Telifisi"**, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi. 2018:173
- Türkay, İ. (2019). **"2019 Yılında Çalışanların Yararlanacağı AGİ Tutarları"**, Maliye Postası. 2019/2
- Türkay, İ. (2019). "2019'da Çalışanlara Ödenecek AGİ Tutarları", Ocak/2019: Vergialgı.net. 2019/1: 20.05.2019 tarihinde vergi.algı.net veri tabanından erişildi.
- Türkay, İ. (2019). "Mart 2019'da Yıllık Beyanname Veren Ücretli AGİ'den Yararlanabilir mi?", Mart/2019: 20.05.2019 tarihinde vergi.algı.net veri tabanından erişildi.
- Büyük Mükellef Vergi Dairesi Başkanlığı (29.07.2013) 4597866-120[32-2013]-114 sayılı muktezası. İstanbul: Büyük Mükellef Vergi Dairesi Başkanlığı
- Kayseri Vergi Dairesi Başkanlığı (27.07.2016) 50426076-120[32-2015/20-597]-122 sayılı muktezası. Kayseri: Kayseri Vergi Dairesi Başkanlığı
- <https://www.csgeb.gov.tr/media/7353/asgarı-ücret-2018.pdf>, erişim tarihi: 31.03.2019
- <http://www.gib.gov.tr/yaritim-ve-kaynaklar/sikca-sorulan-sorular>, erişim tarihi:15.04.2019